

ՄԻԱՑԵԱԼ ԱԶԳԵՐՈՒ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹԵՒՆԸ

Հանդուրհանրակա միջոցառողովին յաջորդելու «Կոչում»
Դիացեալ Ազգերու կազմակերպութեան — ՄԱԿ»-ի
հաշիւ եղող յիսուել եւ մէկ ազգերու — որոնց թիւը
ստանձնակալին աւելի եւս պիտի շատնայ՝ դուրս
մէջ կարգ մը չէզոք եւ զերման զբաւման տակ, ա-
մայ, անոր յարած, միշտ պետութիւններուն եւ ա-
րդ մէջ ընդունելովովը—զորոնկցողութեան եւ իբրեւ-
ութեանց շուրջ շահեկան եւ ուշադրաւ յօդուած մը
արդասցինք «Պայքարի» 25 Թունցարի, ուշացած,
իբնիւ, հեջ, իբերթին մնացուն եւ հմտու աշխատակից
և Դ. Ազգային ստորգորութեան տակ:

Ուշագրաւ, մանաւանդ, անով որ, դեռ հաղիւ
որ ծնած մանուկ ՄԱկը, իր կարողութիւնս ե տարոս
ութեան մօտին տարակուսանքի լռեջ ե իրաւացի
զատմանէր ցոյց կուտայ:

Նախորդքը, իբր ըստի, փառայելու է ինչն երոզվ, անկարող եղաւ լռածել, պետութիւնն երաւ հակառակ չհարճն կամ շահախնդրութիւննց երեւանց ծալած արցեցել, և ոչ ալ արդ իկել ատոնց հետեւանք վերջն պատերազմը:

Նախագիտ. Ուելսընի ծրագրած և իր բարձր ու
մաքուր գաղափարականին վրայ լույս ձգված և ձև-
առած այդ հաստատությունը, որուն յարեցան — բա-
ցառուկեմբեր Նախագիտ Ուելսընի ներկայացուցած Սա-
մերիթայի կառավարությունն — ոչ միայն իր և մեկ
ընդհ. պատերազմին յաղթական համաձայնականն է
ըլ․․․ այլև պարտուած գերմաները և իռլենդիան
և որուն համար, Լէմանի արփին, Բրնէվի մէջ չըփ
պատար յը ևս կանգնուեցաւ, իր հիմքին անկայուե-
նութիան պատճառով, չկրցաւ ծառայել իր բուն նը-
պատական և

Միացեալ Նահանգները, իրենց մեկուսականական քաղաքականութեամբ շուգեցին՝ մասնալիզով ռեւոլուսիոնար անոր մէջ, ու պայքարեալան չարաժողովի եւրոքութենէն ետք, զան կազմող պետութիւններնէն շտաբը, հեղհեհեղ Էլեցին՝ խաղաղութիւնն եւ իրեն ըաճակցողութիւնն Ուստին այդ տաճարը, հետեւեալ լուսնարգելօրէն իրենց չափաիւղրական ուրոյ՝ հաւ շինութիւն՝ Մոլոցեցեան նոյնպէս Գէլօլօ-Պրիան խաղաղութիւնն զաշինքները, եւ այսպէս՝ առաջին նշան տուաւ ծաղրը՝ Ալլգամիդովն հետ խղովին, սան ծարձախօրէն յարձակելու համար Ուստին անգամ Զիւ նառտին վրայ։ Շատ չանցած անոր հետեւեցաւ Մալաին իր Նիովոլոյի վրայ ծարձակութիւնը, եւ վեր ջալլէն Գերմանիան՝ անմատուր ըլլալու համար իւր Գիւնսական տարածութիւններալին իրականացումն

Թուրքիան անգամ, հակառակ Ալլաթափողովն մի ջրով կատարուած հանրաքուէի աննպաստ արդիւնքին, Ուստին, որպէս թէ զլիւստը պաշտպան Սկոթիչ Է. Ֆրանսայի քաղաքական հաշիւներովը իւրացուց Լիւքսամբուրգի Սանդագր... :

նա ըլլոր շայ հեռացումները և դրժումները պարագայն անոր համար որ Աղլաժողով ըստածը լինեան մը և խօսարան մը, զորիկ հպկան և ֆիլիթական ուժէ, անգոր գտնուեցան զսպիլու ստնձգութիւններ և ոնյազ զտրժմաները:

Կը տեսնայի ուրեմն թէ ինչպէս կ'ըմբռնէին պետ
ստի ինքեանքը՝ այդ Մարմինը, այդ երեսը եղբայրակ
ցութեան մեքենան ըլլալը այդ հաստատութիւնը
չխղճահարկելով առաջին քաղաքաշէն խի, անոր անխ
ելին առիկ քարեր զետեղելուէ թիւ երկու համայնա
կույ պատրաստուի, իր բոլոր արհեստներովը, հե
տեւանք եղաւ այդ քառակուսի անուառը Մայ մնոյ
որ մեծաւ իր ոչնչութեանէն և թաղութեանէն ծնա
քառան մէջ։

Ֆեւ, որքան կենսալից և տեսական պիտի բլլայ
որքան արդարեւ ու օգտակար, անոր յաճրդելու հո-
ւեամբ առաջին անգամ իտեղիկէին և Չբնիկի կողմ
Ատլանտեանի յարածուի իրօրդազէ պիտի ելնու վը-
րայ յայտնեամբ, Չարիքի և բազմաանուն այլ մոդիկե-
րու տէջէ լոյս աշխարհ հանուեամբ «Միացեալ Պիղիքեր»
Ընկերակցութիւն» անուանուեամ թայտարդէտ մարմ-
նը Դժբախտարար, անոր առաջարկ իրօրդըը, ին-
չէկ եր տեսնուի, շատ օղակալողական լինէ:

Հին, այդ փողովին մէջ, ու թէ մեծ թէ փոք
աղբերը ինքեմբերը և աղբար-աղբիւրն և ՀԱՅԿԻՆ
գնէն-պահանջները լուծելու ջանքեր կը թափուին
այլ ջանք կը թափուին զայն գործիք մը զարմանք
ըստին որ մեծերը շահերը ապահովելու և և Սրբով
աղբիւր մաղկենք որ փաստերը հապտապէր ապացոյց
ցանին :

իցիս իւ հրեք թէ չնկզ մեծեւը բաւական ան
հեղձ վայլին ո՛չ իսկի չափածաշաբար կարգադր
լու իրեքը մէկէ խազիրնհրին ու տառապարձեթննի
թ, այլ ի իմական վայլային իտառանարկ կարգադր
լու թնդիրնեւը Գլբբբբբբ Եբբբբբբ կը ճանչնա՞

երկերի մը — ինչ աւելւայ իր գիրքն ու կարգաւ
թիւնը — ուր հրատապ հարցեր գոյութիւնն չունե-
նան Գլխաւոր կռիւը վերջացած պատեհութիւն
միակտնի վրայ, խաղաղութեան անմիջ, անհնաշեա
հարցերի, փոխանցուած է զէնքի երեկուան եղբայրա-
կիցն իրենց։

Եւ յետոյ, ո՛րքան տրամաբանական է, ինչպէս իբրեւանաւոր գիտելի կուտայ Ա. Նազար, որ նոր ժողովին յիսուն և մէկ մասնակից ազգերն ալ, ներկայացուած կնճառու հարցերը լուծեալու համար, հաստատարապաշտի ծայն և կէտն ունենանք (Ռամսէյ-Կարաբակաւոր) յոյժըրթուած նիստն ձեռնով մը, որ բոլորովին գէտ մ տրամաբանութեան, ինչպէս կարելի պիտի ըլլայ գրական և ուղիղ հզրակացութիւններու յանդիշ Լիկայայէ՞ն՝ որ՝ ժողովին ստուգել տե՛մամասնութիւնը կապող «փոքրերը» պարզ հրամանակատարը գործելքնոր պիտի ըլլան (ձե՛նքերու) հակընդգէտ մըցապատշին:

կերգարե կենչակէս կ'ուզէք ըր, օրինակի հա-
մար, յիսուհեմէկ ազգերէն Լիբըսէպուրէի գլխա-
ստեթիւնը, որ հազար 300 000 բնակչութիւն ունի
քուտարկութեանց պարագային Արմենիոն հաւա-
սարայապետի ձայն ունենայ, և այդ՝ Լիբըսուրէի
պետութիւնը համեմատաբար Պիճիքբայի 27
ձայնին, Փրանսայի 130ին, Անգլիայ 160ին, Ամե-
րիկայի 470ին, Ս. Միւսթիւեան 600ին, Չինաստա-
նի 1500ին, են. հաւասար արժէքը մը
ենեկայացնէ:

Ան յետոյ, ինչպէս կ'որոշէր որ նման կարեւոր
 ժողովի մը մէջ հաստատու ծախէր զատ, հաստա-
 րացատի իրաւաստի լին չունայ, լին հաստատի
 Զեքսուր վարիոյ, ետեւում վիտի, Յունաստանի նը-
 ման ժարունչած եւ տտապած ժողովւորքն երուն
 կարգի, օր, ի համար, իր երկդիւնի վեհաբեռու-
 մով ծանօթ եւ խղճին վրայ ա՛ն ջան ամեղեքեա-
 ւալիւնը կրող Թուրքիան, որ պատերազմի մէջ
 Գերմանիոյ միայն օդատեղա եղա՛ւ այնքան որ
 թքեայտալից Զըշին անկա՛մ՝ մինչեւ Առանա
 Խմե՛կ միշտայի ոտը երկալ եւ աղաչեւին ետը
 երբ ձեռնունայն զի վերադառնար յայտարարեց թէ
 « . . . առան թուրքիոյ ալ պիտի կննային յաղթիւ-
 նի յետ որ յուսանար մնացած էր »

Այս և նման խառն ինքդանձ և խառն ինք մարմ-
նայ մը և մթնոլորտի մը մէջ հնարաւոր է իրա-
կան խաղ աղութեան մը հող պատրաստել։ Մեկի
համար, որ չ'ա՛յլ յուսարարութիւն տեսած
տարակուսելի ներքիի է։

Իրանի պարզ խնդրոյն անգամ տրուած ող-
բերական Գոյն թաւական է՞ ցուցնելու։ Ազգա-
միողովին յաճողոգող այդ մարմնոյն սահմանուած ճա-
կատագիրը։ Յնքնը ճ հաստատ թի Լիւթրիկա
Լեկզլէա Իրանի կառավարութեան սերօ՞յն է որ
Գաղէն աւելի պաշտակն ցոյց կուտան ինքնինք-
նին՝ ցուցադրուած ուժովութիւնով։ Սիւնի միւս
զէմ ցլուլուկ և երկուստեք ճամաճայնութեան ին-
անգամ ժամանակ էի տալու չափ։ Ուժովութիւն
մը, որ Թէրքանի կառավարութիւնն անգամ ցոյց
չէ տալէ։

Իրաւունք չունի՝ ամերիկացի հռչակաւոր հրապարակային Ուսայթըքը Լիբման հարցնելու թէ՛ պարտաւոր Լիբերիայի սահմանները կասկած ծագող վրայ՝ կը գտնուին, աղբարացնելու համար Ս. Միւռնիկեան գէժ Լիբերիայի ժխտատու թիւերը, թիւ ուրիշ շահերս կ'երեւի թէ Ս. Միւռնիկեան իրաւունք չունի եղբը սեէ կարծիք յայտնելու, առանց որ յարձակութեան նպատակ ժը վերագրուի անոր թի՛ւն պարտի շրջապատուիլ առողջապահական շնչթայուցի թէ՛ Սովետներուն շուրջ պէտք չէ յայտնել ոչ ապտուռութիւն, ոչ դեմադրութեան ոչ ժողովուրդներու պատգաւարութիւն... որովհետեւ ուրիշներու շահը ալովսէս կը պահանջէ՝ Հակասութիւն չիսական պարտուի թը կ'ուզեն բարձրացնել Անգլիայի Լիբերիայի մէջ պատգաւատու սերունդի միջեւ ու ինչպէս կ'ուզէ Զբոխ... քա

Իրական և անկեղծ խաղալուծիւն կընայ գոյանալ միայն երբ մենքըր հաշտեցնեն շահերն ինչ առանց փոքրերը քառութեան նորխադ դարձնելու։ Այս պայմանաց մէջ միայն նորոտեղծ կարողաներ պուծ լինել պիտի կընայ օգտակար հանգիստնայալ կընա՞յ ըլլալ։ Յուանա՞ք։ ՄԻ՛թ, ՆԱՍԻՒՈՂՈՂ.

ՔՐԴԱՔԱՆԿՈՆ, ԻՇԽԱՐՆԵՐ

ԻՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ

9.

Վերջին 140 տարեկան պատմությունն ին-
տելթիւնը արվեցաւ թէ ո՛րքէ կ'աճէի իր «Լին-
դութեան» շրջանակը, և որ երկիրներ ծառայ-
իբրեւ ոտքի հռեաններ դէպի Սովետական, հա-
ջը կատարուած արշաւանքներու ընթացքին:

Քարտէսին վրայ աւելի մարմաւերտած
կերպ մը գծելու համար, առէ՛ք Մոկուտ Միւռ
հսկայ մը, պտուռած իր հողերուն վրայ, որուն
ընդ կ'երկարի դէպի Պոսփոր և Տարտանակ, այ
գոհւր դէպի Պայլեան երկիրներն ու լեւա-
նա՛նք բազումքը դէպի Կոյկաս և Պարսկաստան ու-
քան, իսկ ոտքերը երկարած չէպի Մանշուր
Զինական արեւելեան, ծովքի, Բորթի Արթիւր և
տիւրի՛թը։ Չկարծուի թէ՛ հսկային այս կերպ
քէ տուելը քմահաճոյք մը փայտախիւռ և կամ
գլխի երեւակայութիւն մը փայտախաւքելու
Ո՛հ, անոր այս գիրքը տաւած են իր մէկուեկի-
րու պատմաբաններն հետեւեանքերը, ինչպէ՛ս
դնին ըջմարտող երկիրներուն աշխարհադա-
ճողաքական գիրքն ու լինա՛ման վերաբերող

Ներգալիս՝ Սովետ Միութեան ժողովուրդարեկ լիցիդներով փախելէն՝ հոգալի մարտերը, մեր ծայրերը, ՈՐԻՃԻ ՀՈՒՄ, ՎՈՐԴԱՐՔԻ, այդ ծախէն Մայրաքաղաք Սերեհիւրը, Մանչեսթրին և հարբեւեան Զինաստանը, ինչպէս նաեւ ալ բաղըլմանակը, Լեհաստանը, Պալիստին երկիրները և մանչեսթրը, մեծ մասամբ Վայ ու կը մնայ լաւ տանգաւոր երկու ծակ, մեծ դրամներ կըլտը, բազը, երկարըդ՝ Ներդշմերէն դէպի Սիւրբերը դէպի միւրը՝ ծախ թէրը, տարածուող կոպիտանի ինչպի Պարսկաստան և Թուրքիա՝

Այսօր լուծուելիք հարեւորագոյն հարցն
կանգ կ'առնենք արաւաստիչ Սոցիալ Միութեան
անդիները պիտի ընդունեն՝ ուստ ժողովուրդի
ցեալէն քաղած փորձառութիւններուն արդարեւ
թիւնը, պիտի օգնեն անոր՝ որդիելիւռ համա
պաղար արաւաստիքը կրկնութիւնը, պիտի
պէս գնահատեն այդ անհունապէս գոյուող ժողո
ւրդն խաղաղասիրական հոգեբանութիւնը, և
կրնանք ըսել՝ խաղաղութեան համար այդ ժող
ւրդն անձկալիցանք, անձեզ քաղանքը, եթէ
հարցը հեշտ է լուծել՝ եթէ ոչ, ուստ ժողովու
րդիս խաղաղքն ծաւալողական անարդար մի
նք, պիտի խառնեն անոր թէ՛ միւս մեծերը
հերն և հակամարտութիւնները, պիտի որ
եթէկ հաւատարմի գաշնապցին և այսօրուան
խառնան ընկերքը՝ տալ իր իրաւունքը՝ որմէ
ծնի նոր պայքարը

Սառուղեմայ ծովերու դիմէն դուրս, եւրոպ
ծովուն մէջ, Միքիթերախանք՝ փրայ աղաս ու
հովանած անցքի մը հրամայողականը՝ Մեծն Պե-
օրեբէն ի վեր եղած է Ռուսոյի արահմովութեան
(անփոփանդութեան), (Հայաստանեան կոչումով)
բաղձանքը՝ Սայք բաղձանքը մարտին՝ չ'առնա-
կամ իսկ ազգին փայլ իշխելու կամ ազգեցե-
հիմեցեւն շարժառիթէն, այլ՝ ուղղակի շնչերակ
զանկելու ու անփոփանդ ազգերու կարիքէն իւ-
ր պատերազմի ընթացքին նեղուցնելու այդ շն-
չին փակուղի, թշնամի ու հեղձ բարեկամ երկի-
նեւոր կողմէն, որքան սուղի նստաւ ամբիւր
դաձմին ու անվիրական ծովային ու ցամաքային
ծերուն ի՞նչ երէկուան պատմութիւնն է այ-
սաք ծակերու չափ ճշմարտութիւն վերայ ուժանա-
տք թէ՛ նեղուցնելին ու Պարսիք ծոցը այնքան
սակաս ինչ Ռուսոյի համար, որքան Սուէզի ու
Սուէզի լիւնն է ինչ Պարսիքի համար։

Անդրապատան ազգեր երբ մուտելոյ օրնէր
անոր հետ հաղորդակցութիւն պահելու համար
45 այլեւան՝ ուրը մղոր ճամբաներէ անցան, Պ
կատարելոյ անպատաններուն մէջ նոր ուղիներ
կախիլ ցանցեր հաստատուցին, երբ անդին կեանք
զոհողութեամբ և իշխանութեան փառաբանութիւն
կացան մուտեան հաղորդակից պահելու իրենց և
խորհրդի հետ. ինչպէս կարելի է հաւատալ թէ
մուտելոյ բարեկամ գաղափարներուն միտքով զանա
ազգին շնչեւ և յարակցութեամբ ճամբաներուն
թուաւ. ինչպէս կրնանք հաւատալ թէ՛ ազգերու
բարեկցութիւնը և միացաւորակցութեւ սկզբունք
(Եւս. Բ. Բ.)

ՊՂ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Ազգացուցանելու համար որ ես այ կրնամ «քառակուսի տուններ» լինել ո՛րևէ հարտարապետի պէս, և արդարացին է համար «փոխ-լարձու» անունս ԴԱԽԻԹ որ պարագայ ժամերուն, վարպետ տա-լարձու եղած է և բանաստեղծ ռոյն ատեն, զրեցի հետագայ ոտա-նաբեր Ասիկա ծնունդն է, բոլորիդ պէս, երբեքն քերթելու ի-րաւունք և ազատութիւն ունենալ կարծելուս: Կրնայ անիկա Հայ լեզուի, բանաստեղծութեան և տաղաչափութեան արուեստին խա-լերթիւնը: Ըլլալ է Կրնայ, նաեւ, ըլլալ Գողգոթայէն տարբեր բան մը: Այս «մանչուկը» սահմանուած էր երկուքի մէջ եղող գրական հանգչի մը մէջ անկիւնը կծկուելու, սակայն անհամբեր ըլլալուն հետ և մտաւ պարտադիր կապարճին մէջ: Ուստի կը ներկայա-քենա՞ր պոյզ զրոյց-բոյց ընթերցողներուն գնահատութեան կամ... քննադատութեան՝ բանալու համար հրապարակային քննութեան ջրն մը մեր գրականութեան մէջ: Անվերապահ արտայայտու-թիւնը պարտի զլիաւոր հաւաքներով ըլլալ «երգուեալ» ներուէն Ուրեմն:

ՈՂ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Ա.

Կ'ուզէի որ չըլլայիր. ո՞վ Հայաստան, այնքան մեծ
Որ սեղմէիք օրտիս մէջ, կարենայի զրկել քեզ,
Հոգիս հոգեւոյդ ընել տուն որ չըլլայի՛ր ալ երեք՝
Կարօտներու տարնտա և կամ երա՞յ մը բեկբեկ:

Կ'ուզէի որ չըլլայիր, ո՞վ Հայաստան, աղուոր շատ՝
Որպէսզի քեզ ինծի չափ ո՛ւ ոք սիրէր ինձմէ գատ,
Ու փոխար ունկերուդ սիրոյ երգեր գողթնաւանդ,
Կամ աչքերուդ՝ համարուէր արեգակներն ապամանդ:

Առասպելին չըլլայիր, ո՞վ Հայաստան, գանձն անբաւ
Որ զայն ինձմէ փորձէին կորզել մարդէկ անիրաւ:
Այլ ըլլայիր՝ կշտութիւն, խաղաղութիւն, Սըրուծիւն
Նւ ապահով մէկ երգիք՝ դաւաններուդ համար դո՛ւն:

Կ'ուզէի որ չըլլայիր, ո՞վ Հայաստան, այնքան մեծ
Որ սեղմէիք օրտիս մէջ, կարենայի զրկել քե՛զ.
Ու չըլլայիր նաև գուն աշտօրուան պէս աղուոր շատ՝
Որպէսզի քեզ ինծի չափ ո՛ւ ոք սիրէր ինձմէ գատ:

Հիմա «Ձեզի կը հարցնեմ, Տիկիններ՝ և պարոններ...»
Կ'արժէ:
23 - 3 - 946

ԴԱԽԻԹ

Բ.

Ո՞վ Հայաստան այս գիշեր միակ էինք մենք նորէն,
Մե՛նք, ախրինք՝ դուն և ես, բայց թէ ո՛ւրեքող, չեմ յիշեր,
Մայր ու որդի գէմ գիմաց՝ դարե՛ր յետոյ, դարերէն
Նկող անհո՛ւն կարօտով: Եւ պահն այնքա՛ն անուշ էր

Որ բառ էիք դտներ ես ըսելու քեզ թէ որքա՛ն
Սիրած էի բացակայ ներկայութիւնդ լիքով:
Կը արօղէր սիրտս լոկ, և պայթիւնէ՞ր աստիճան,
Նման սիրտին որդուկին, որ կը գտնէ իրեն գէմ

Յանկարծ մայր իր՝ դոր շատնց մեռած ըլլալ կը կարծէք...
Ու ես այնքա՛ն երջանիկ, ուրախ էի այնքա՛ն շատ
Որ համարուէր ձեռքդ անգամ մոռցած էի հարազատ:

Երազածիս պէս էիր. աղու՛որ, բարի՛, համա՛կ սէր:
Երբ գրկելով՝ «Ձաւակի՛ս» ըսիր ինձի կաթոյն,
Շրտաբեցայ թէ ինչպէս ըսէի քեզ. «Մայր անգին»:

Թխտուի թռականը թող չլիթիթցնէ՛ ձեզ: Ազրիլ մէկի ոռւտ մը
Է՛ք վերի ոտանաւորը: Եւ զրեցի զայն հետեւելով օրուան մօտային
Սուրիանայ գրականութեան մէջ: Ասիկա երկրորդն է շուրջի մը՝
Այսպիսիս որ հաւուռի դժուարահաճ ընթերցողներուն կողմէ: Այ-
լապէս կրնամ չըրաքել շարքը: Եւ ասիկա կորուստ մը չի կրնա
Նկատուիլ: Շատ շատ ան կրնայ, եթէ ուզէ, երթալ միայն «Մահ-
կանացուն կնքած գրքերու» շարքին՝ Հայկեայի մէջ տեղ մը, թիւ
երկու Օշականին քով այսինքն:

Այս առթիւ նորութիւն մը ըսած կ'ըլլամ արդեօք եթէ ըսեմ
որ իմ մուսաներս չափազանց կ'ախորժին Նիքոթինի հոտէն: Բո-
ւո՞ւստ որ օձ ըլլային կարծես...:

Միանցէ՛ք, աղա՛ք, և պնդացուցէ՛ք ձեր երանկերը, եթէ կ'ուզէ՛ք
Իրաւ բանաստեղծութիւն ընել...:

ԴԱԽԻԹ

1 Ազրիլ 1946

Դամասկոս



ՎԵՀԱՓԱՌ Տ. Տ. ԳԱՐԵԳԻՆ Ա.

ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ ՍՍՏԻՍ ԶԱՆՆ ԿԵՆԵԿՐՈՑ
(Կ Ե Ն Ս Ա Գ Ր Ա Կ Ա Ն Գ Ի Ս Ե Ր)

ՎԱՐՁԱԿԱՆ ԵՒ ԱՅԼ ՊԱՇՏՈՆԵՐ

ԳԱՐԵԳԻՆ Վարդապետ 1905-ին կը նշանակուի վերափոխուի Գեղարքան ձեռնարանի՝ միաժամանակ աւանդելով Աստուածաբանական և Հնագիտական ճիւղե-րը: 1906—1907 կը վարէ «Արարատ» հանդէսի խմբա-գրապետութիւնը: Ըլլալով նաև Մայրոն աշխատա-կից Մայր Աթոռի այդ պաշտօնակիրներէն: Արքիմանի վարձանութիւն ետքը, Ս. Հռիփսիմէի վանահայրու-թեան շրջանին, զբաղած է արժէքաւոր գիրքերու պատրաստութեամբ: Իսկ Իգմիլիւնի կաթողիկոսու-թեան օրով վարած է Նորհրդակախի պաշտօնը, և աք-սողութիւն ապառնալիքը անտեսելով՝ հողային խնդրի պատճառաւ Օրթոդոքսութեան դիմող կեւրուու գիւ-ղաքաւքի դաւանափոխ համայնքը՝ երեք շաբթուան ընթացքին՝ Մայր Եկեղեցիին ծայր վերադարձուցած է, զղջման թողով ստորագրել տալով և առաջած է յատուկ Օրհնութեան Գիր՝ Իգմիլիւնի կաթողիկոսէն:

Ան մասնակցած է Գառնիի Տրդատայ Թախտի պեղումներուն և այդ շրջանի հնագիտական վայրե-րու ուսումնասիրութեան՝ իրեն անդամ Փորձ. Մա-ռի կազմած արշաւանքին: Այս շրջանին կատարած արձանագրական կարեւոր գիւտերէն մէկն էր Տրդատ Թաղաւորի Յուստոսի արձանագրութիւնը՝ Արագածի արեւելեան կողմը՝ Գնթառեայ նախարարութեան մէջ, Բառաք գետի ափունքներուն մօտ, և այս ա-ռիթ կ'ըլլայ երեք նշանաւոր գիտականներու՝ Ն. Մառի, Բոստոյկի, Սիմիոնի, զբաղուելու անոր լուսարանութեամբ և յատուկ գիրք գրելու: Այս եւ յաւելի գիտական աշխատանքներու համար՝ Փորձ. Մառի առաջարկութեամբ ընդունուած է որպէս իւ-կակա՛ն Անդամ Կայսերական Հնագիտական Ընկերու-թեան, որու կ'անդամակցէին միայն Փոքնիսոյներ եւ ակադեմիականներ:

1911-ին ճամբորդած է Երուսաղէմ և Պոլիս՝ նկարել եկեղեցի Թաղեստեանի հետ, և ընդօրինակած է Ս. Յակոբեանց վանքի և Պոլսոյ Ազգային Մատե-նադարանի ձեռագիրներէն կարեւոր մանրանկարնե-րը, մանաւանդ հայ թաղաւորական իշխանական ընտանիքներու դիմանկարները: Գործած մասնակ-ցութիւն ընթացած է Օրմանեանի կաթողիկոսական թեկ-նածութեան շուրջ յարուցուած պայքարին՝ յատուկ գործով: Գիրքերու Գիւտի հաղորդիչ հարկերմա-կին տարիէ հետոսարկուած «Շողակաթ» մեծ հաւաքա-ծոյին, «Պատմադիրք Հայոց» Շարքին խմբողներէն մէկը ըլլալով հանգիստ կատարած է հնագիտական շատ մը ճամբորդութիւններ, որոնց արդիւնքն է «Պատմական» կամ Պոլսեանց Հայոց Պատմութեան Մէջ, նշանաւոր երկախորթութիւնը՝ երեք հատորէ բաղ-կացած:

Առաջին Համաշխարհային Պատերազմին սկսելէն առաջ, 1914-ին, իր ամենալարեւոր հեղինակութիւ-նը՝ «Հայ Մանրանկարչական Գաղտնիք» կը տանի Պրե-լին տպագրելու համար, սակայն, պատերազմը սկը-սելուն՝ կը ստիպուի հեռանալ հոն թողելով նաև 5000 մարքի գումար մը, զոր վճարած էր տպագը-րութեան ծախսի իւր նախաձեռն: Գնումնային վե-րադարձը կը կատարէ Պոլիս-Մամսն-Ամասիա թա-

գատ-Սերաստիա ճամբով՝ որ ատեն, ուսումնասիրելով Հայոց եկեղեցիներու մէջ՝ պահուած ձեռագիրներն ու հնութիւննե-րը, կ'երթայ մինչեւ Սանդալ, մտադրելով այցելել նաև Սաք-բեքը և Կարին, սակայն Թուրքիոյ պատերազմին մեղաքով՝ փութով կը վերադառնայ ԵՂ-միածին, և կը ստանձնէ ձե-մարանի վերափոխութիւնը մինչեւ այդ հաշակաւոր կրթա-կան հաստատութեան փակումը՝ 1917-ին: Ամենագումարին պայմաններու մէջ, 1916—1917-ին, ձեռնարանը նւթակա՛ն անկութեան մատուցելով ին-քեզն է միայն, որ յանձն առ-ած է Ռուսաւանի թեմերուն մէջ հանդեսագրութեան կատա-րել՝ Մայր Աթոռին բերելով 180,000 բուքլէի պատկառելի գումար մը:

Պատերազմի ամբողջ տե-ւողութեան անդամ, և տարի մըն ալ նախագահ եղած է եղ-եղած է միայն, որ յանձն առ-ած է Ռուսաւանի թեմերուն մէջ հանդեսագրութեան կատա-րել՝ Մայր Աթոռին բերելով 180,000 բուքլէի պատկառելի գումար մը:

(Շար. 9)

Ս Ս Յ Ա Ռ — Ն Ո Վ Ա

Մատուցանի Երեսուն Ժա-մանած են բանաստեղծներ վե-րա Չիլիպեանցի, Արքեի Տարկուլիքի և Կոստանդին Լի-պսիկիւրով և հոն կատարած են ուսմաներէն թարգմանութիւնը հաւակաւոր աշուղ Սայաթ Նո-վային 87 հայերէն, միացներէն և արդիւնքն են բանաստեղծու-թիւններու, անոր մահուան 150 ամեակին առթիւ:

Հայաստանի մէջ մեծ հանդիմանութեամբ տնտեսած է Սայաթ Նովայի 150 ամեակը: Այդ առթիւ, Երեսուն Ժամանած են վերադառնալ և Արդիւնքն են պատուաւորները՝ Կառավա-րութեան որոշմամբ յիշատակը նշանաւոր պիտի կանգնու-րէն: Երեսուն Ժամանած են Երաժշտական դպրոցի պիտի ան-ուսման Սայաթ Նովայի անու-նով և երկու ուսանող պիտի պահուի պետական երաժշտա-նոցին մէջ, իւրաքանչիւրը 35000 ամսական:

